

**МАҲКАМ МАҲМУДЗОДА,
МАҲМАД РАҲИМЗОДА**

**АСОСҲОИ ДАВЛАТ
ВА ҲУҚУҚИ
ҶУМҲУРИИ ТОҶИКИСТОН**

Китоби дарсӣ барои синфи 9-уми
муассисаҳои таҳсилоти умумӣ

**Вазорати маориф ва илми
Ҷумҳурии Тоҷикистон
тасдиқ кардааст**

**ДУШАНБЕ
МАОРИФ
2018**

МУНДАРИЧА

Мукаддима.....	3
БОБИ I. ҲУҚУҚИ ГРАЖДАНӢ	5
§ 1. Мафҳуми ҳуқуқи граждани, сарчашма ва принципҳои он.....	5
§ 2. Субъектҳои ҳуқуқи граждани.....	7
§ 3. Мафҳум, аломат ва навъҳои шахси ҳуқуқӣ.....	10
§ 4. Ҳуқуқи моликият.....	11
§ 5. Мафҳум ва шакли аҳдҳо.....	15
§ 6. Шартнома ва навъҳои он.....	15
§ 7. Ҳуқуқи уҳдадориҳо.....	19
БОБИ II. ҲУҚУҚИ СОҲИБКОРӢ	23
§ 1. Мафҳум, сарчашмаҳо ва принциби ҳуқуқи соҳибкорӣ.....	23
§ 2. Субъектҳои ҳуқуқи соҳибкорӣ.....	26
§ 3. Мафҳум ва намудҳои биржа.....	30
§ 4. Танзими давлатии фаъолияти соҳибкорӣ.....	33
§ 5. Қатъи фаъолияти субъектҳои соҳибкорӣ.....	35
§ 6. Ҳифзи ҳуқуқи соҳибкорон.....	38
БОБИ III. ҲУҚУҚИ МОЛИЯВӢ	42
§ 1. Предмет, принцип ва сарчашмаҳои ҳуқуқи молиявӣ.....	42
§ 2. Ҳуқуқи бучетӣ.....	45
БОБИ IV. ҲУҚУҚИ АНДОЗ	50
§ 1. Мафҳум, принцип ва сарчашмаҳои ҳуқуқи андоз.....	50
§ 2. Муносибатҳои ҳуқуқии андоз.....	52
§ 3. Ҷавобгариҳои андозсупорандагон барои вайрон кардани конунгузории андоз ва ҳифзи ҳуқуқи онҳо.....	55
БОБИ V. ҲУҚУҚИ ОИЛАВӢ	58
§ 1. Ҳуқуқи оилавӣ ва вазифаҳои он.....	58
§ 2. Конститутсияи Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба ҳифзи давлатии оила.....	62
§ 3. Ҳуқуқ ба ҳимояи модарӣ ва кӯдакӣ дар муносибатҳои оилавӣ.....	66
§ 4. Принципҳои ҳуқуқи оилавӣ.....	70
§ 5. Никоҳ: шартҳо ва тартиби бастании он.....	73
§ 6. Бездарбории никоҳ ва қатъи гардидани никоҳ.....	78

§ 7. Ҳуқуқ ва уҳдадорихои шахсии ҳамсарон.....	81
§ 8. Ҳуқуқҳои молумулкии зану шавҳар.....	83
§ 9. Муносибатҳои ҳуқуқии шахсӣ ва молумулкии падару модар ва фарзандон.....	87
§ 10. Муносибатҳои ҳуқуқии молумулкии падару модар, фарзандон ва аъзои дигари оила.....	91
§ 11. Фарзандхонӣ.....	94

БОБИ VI. ҲУҚУҚИ МЕҲНАТӢ.....

§ 1. Мафҳум, принципҳо ва сарчашмаҳои ҳуқуқи меҳнатӣ.....	99
§ 2. Мафҳум ва намудҳои шартномаи меҳнатӣ.....	102
§ 3. Тартиби бастан ва шаклҳои шартномаи меҳнатӣ.....	104
§ 4. Ба кори дигар гузаронидан ва намудҳои он.....	106
§ 5. Асосҳои қатъгардидани шартномаи (қарордоди) меҳнатӣ.....	107
§ 6. Вақти корӣ ва намудҳои он.....	110
§ 7. Вақти дамгирӣ ва намудҳои он.....	112
§ 8. Имтиёзҳо барои ноболигон ва шахсоне, ки дар баробари кортаҳсил мекунанд.....	115
§ 9. Интизоми меҳнат.....	117
§ 10. Муҳофизати меҳнат. Муҳофизати меҳнати занон ва ҷавонон.....	119
§ 11. Музди кор.....	120

БОБИ VII. ҲУҚУҚИ КИШОВАРЗӢ.....

§ 1. Ҳуқуқи кишоварзӣ, предмет, метод, принципҳо ва сарчашмаҳои батанзимдарории он.....	123
§ 2. Танзими ҳуқуқии муносибатҳои иҷоравӣ.....	124
§ 3. Хоҷагии деҳқонӣ (фермерӣ).....	126
§ 4. Хоҷагии ёрирасони шахсӣ.....	128

БОБИ VIII. ҲУҚУҚИ ГУМРУКӢ.....

§ 1. Предмет ва сарчашмаҳои ҳуқуқи гумрукӣ.....	133
§ 2. Вазифа, салоҳият ва ҷавобгарии гумрукӣ.....	136

БОБИ IX. ҲУҚУҚИ МАЪМУРӢ.....

§ 1. Вазифаҳо ва предмети ҳуқуқи маъмурӣ.....	139
§ 2. Субъектҳои (иштирокчиёни) ҳуқуқи маъмурӣ.....	142
§ 3. Шахсони воқеӣ – ҳамчун субъектҳои ҳуқуқи маъмурӣ.....	145
§ 4. Мақомоти ҳокимияти иҷроия – ҳамчун субъекти ҳуқуқи маъмурӣ.....	149

§ 5. Мақомоти худидоракунии шаҳрак ва дехот (ҷамоат) – ҳамчун субъекти ҳуқуқи маъмурӣ.....	155
§ 6. Хизматчии давлатӣ – субъекти ҳуқуқи маъмурӣ.....	156
§ 7. Иттиҳодияҳои ҷамъиятӣ – ҳамчун субъекти ҳуқуқи маъмурӣ.....	158
§ 8. Ҳуқуқвайронкунии маъмурӣ ва ҷазои маъмурӣ.....	160

БОБИ X. ҲУҚУҚИ ЧИНОЯТӢ.....170

§ 1. Мафҳум, вазифа ва принципҳои ҳуқуқи ҷиноятӣ.....	170
§ 2. Тавсифи қонунгузори ҷиноятӣ.....	173
§ 3. Мафҳум ва нишонаҳои ҷиноят.....	175
§ 4. Ҷавобгарӣ барои шарикӣ дар ҷиноят.....	177
§ 5. Ҳолатҳое, ки ҷиноят будани қирдорро истисно мекунанд.....	180
§ 6. Ҷазо: мақсад ва навъҳои он.....	182
§ 7. Ҷавобгарии ҷиноятӣ ноқилоғон.....	184
§ 8. Баъзе навъҳои ҷиноятҳо ва ҷавобгарӣ барои онҳо.....	186

БОБИ XI. ТАЪМИНИ ҚОНУНИЯТ ВА ТАРТИБОТИ ҲУҚУҚӢ ДАР ҶУМҲУРИИ ТОҶИКИСТОН.....194

§1. Мафҳуми қонуният ва тартиботи ҳуқуқӣ.....	194
§2. Вазифаи мақомоти намоёндагӣ ва иҷроия дар таъмини қонуният ва тартиботи ҳуқуқӣ.....	198
§3. Иштироки аҳли ҷомеа дар таъмини қонуният ва тартиботи ҳуқуқӣ.....	200

БОБИ XII. МАҚОМОТИ ҲИФЗИ ҲУҚУҚ ДАР ҶУМҲУРИИ ТОҶИКИСТОН.....204

§ 1. Низомии судии Ҷумҳурии Тоҷикистон.....	204
§ 2. Вазифаҳо ва сохтори Вазорати адлияи Ҷумҳурии Тоҷикистон.....	211
§ 3. Мақомоти сабти асноди ҳолатҳои шаҳрвандӣ.....	213
§ 4. Прокуратураи Ҷумҳурии Тоҷикистон. Вазифа ва амтҳои асосии фаъолияти прокуратура.....	214
§ 5. Мақомоти таҳқиқ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон.....	218
§ 6. Самтҳои фаъолият ва салоҳияти милитсия.....	220
§ 7. Агентии назорати давлатии молиявӣ ва мубориза бо коррупсия. Мақомоти гумрук.....	222
§ 8. Мақомоти тафтишоти пешакӣ ва салоҳияту вазифаҳои он.....	227
§ 9. Адвокатура ва тарзу усулҳои фаъолияти он.....	229

**БОБИ XIII. ҚОНУНИ ҶУМҲУРИИ ТОҶИКИСТОН
«ДАР БОРАИ ТАНЗИМИ АНЪАНА ВА
ЧАШНУ МАРОСИМ ДАР ҶУМҲУРИИ**

ТОҶИКИСТОН»	233
§ 1. Зарурат ва аҳамияти қабули қонун.....	233
§ 2. Мафҳумҳое, ки дар қонун истифода шудаанд.....	237
§ 3. Танзими чашну маросими расмӣ ва оилавӣ.....	241
§ 4. Танзими хизматрасонӣ дар чашну маросим.....	257
§ 5. Ҷавобгарӣ барои вайрон кардани қонун.....	259

**БОБИ XIV. ҚОНУНИ ҶУМҲУРИИ ТОҶИКИСТОН
«ДАР БОРАИ МАСЪУЛИЯТИ ПАДАРУ МОДАР
ДАР ТАЪЛИМУ ТАРБИЯИ ФАРЗАНД»**.....

.....	263
§ 1. Аҳамият ва мақсади Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи масъулияти падару модар дар таълиму тарбияи фарзанд».....	263
§ 2. Вазифа ва ҳуқуқҳои падару модар дар таълиму тарбияи фарзанд.....	268
§ 3. Уҳдадорӣҳои падару модар дар таълиму тарбияи фарзанд.....	272
§ 4. Уҳдадорӣҳои фарзанди болигу қобили меҳнат дар ни- гоҳубин ва таъмини падару модар.....	284
§ 5. Уҳдадорӣҳои омӯзгор, мақомоти давлатӣ, муассиса ва дигар ташкилотҳое, ки масъалаҳои вобаста ба таълиму тарбияи кӯдакро танзим мекунанд.....	286
§ 6. Ҷавобгарӣ барои иҷро накардани уҳдадорӣҳо дар таъли- му тарбияи фарзанд.....	292
Саволҳои тестӣ.....	305